

ПАМ'ЯТІ КАРЛА-ОТТО АПЕЛЯ

Філософська громадськість світу зазнала величезної втрати. 15 травня цього року в громаді Нідернгаузен пішов із життя видатний німецький, усесвітньо відомий філософ Карл-Отто Апель — фундатор трансцендентальної прагматики та етики дискурсу. Федеральний Президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр, висловлюючи своє співчуття вдові Апель зазначив, що «Апелєві за допомоги етики дискурсу вдалося дати переконливе й дієве обґрунтування демократії на основі таких цінностей, як рівність, свобода й повага».

Народився Апель 15 березня 1922 року в Дюссельдорфі. 1940 року був призваний солдатом на війну. З 1945 по 1950 штудіював у Райнському університеті ім. Фридриха Вільгельма в Бонні історичні та гуманітарні науки, філософії навчався в Ериха Ротгакера. 1950 року захистив дисертацію, присвячену Мартинові Гайдегерові, а 1961 — габілітаційну працю «Ідея мови в традиції гуманізму від Данте до Віко» в Університеті Християна-Альбрехта в Кілі. З 1969 по 1972 він ординарний професор філософії Університету Саарбрюкена, з 1972 по 1990 — професор філософії в Університеті Франкфурту на Майні, з 1990 року, перебуваючи на пенсії, працював запрошеним професором багатьох університетів світу.

Філософія Апеля розвивалась у річищі парадигмального повороту від філософії свідомості до філософії комунікації як «першої філософії». Він був одним із протагоністів та ініціаторів цього повороту, здійснивши на цій підставі «трансформацію

філософії», як свідчить двотомник із однойменною назвою. Складником філософії Апеля стала універсалістська макроетика дискурсу як етика комунікативного розуму. Серед найважливіших тем, що їх розробляв філософ, — проблема прагматичного граничного обґрунтування (*Letztbegründung*) моральних належностей, пояснення-розуміння, форм раціональності (сцієнтистської, технологічної, герменевтичної та етичної), застосування етики дискурсу до соціальних систем сучасного суспільства, трансцендентально-прагматичної критики ідеології, що викладено в таких працях, як «Дискурс і відповідальність. Проблема переходу до постконвенційної моралі», «Парадигми першої філософії» та ін.

Остання його книжка «Трансцендентальна рефлексія та історія», що вийшла друком у видавництві «Зуркамп» 2017 року, спрямована на застосування етики дискурсу в дослідженні історичного процесу та розвитку сучасного суспільства в умовах високих технологій, глобалізованого капіталізму та екологічної кризи.

Філософія Апеля набула всесвітньої значущості та міжнародного визнання й набрала подальшого розвитку в фундації «Centro Filosofico Internazionale Karl-Otto Apel» (Cozenza, Italia), віце-президентом якого є його донька Доротея Апель. До цього Центру належать філософи багатьох країн світу, які розробляють етику дискурсу і трансцендентальну прагматику.

Українським філософам Апель відомий також за його доповіддю «Етнотека та універсалістська макроетика: суперечність чи доповняльність», підготовленою для міжнародної філософської конференції «Культура і етнотека» у Києві 1994 року, за лекціями у філософській школі, прочитаними у Пущі-Озерній 1999 року, а також за перекладами українською мовою низки його праць.

Філософія Карла-Отто Апеля сповнена віри в людський розум, спрямована на досягнення порозуміння між людьми, народами і культурами у розв'язанні глобальних проблем сучасності на засадах планетарної етики спільної відповідальності.

*Анатолій ЄРМОЛЕНКО,
член міжнародного Комітету
Centro Filosofico Internazionale Karl-Otto Apel*